

РОЗДІЛ ІV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

УДК 346.9 (477)

М.В. Вікторчук

МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ В УКРАЇНІ

У статті досліджено такий спосіб альтернативного вирішення господарських спорів як медіація. Сформульовано власне визначення медіації в господарському процесі, її переваги над судовим процесом. Виділено та проаналізовано ознаки медіації. Виявлено основні недоліки застосування медіації в господарських спорах в Україні. Запропоновано шляхи удосконалення правового регулювання медіації в господарському процесі. Зроблено висновок про необхідність прийняття закону, що регулював би відносини у сфері медіації.

Ключові слова: *альтернативне вирішення спорів, господарський спір, медіатор, медіація, посередник.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави та права, запровадження несудових альтернативних методів вирішення господарських спорів є актуальним питанням в контексті вдосконалення господарського процесу. Сучасне суспільство потребує нових, прогресивних методів вирішення спорів, з мінімальними фінансовими та часовими витратами. Розв'язати цю проблему можна застосовуючи інститут примирення – медіацію, основною метою якої, а також її відмінністю від інших альтернативних методів вирішення спорів, є спрямованість на збереження партнерських стосунків між конфліктуючими сторонами та продовження співпраці між ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні медіація в господарському процесі перебуває на стадії становлення, про що свідчать наукові дослідження цього інституту таких учених, як О. В. Белінська [1], В. Б. Бучко [2], А. П. Гаврилішин, В. П. Козирева [3], В. В. Медведська [4], Ю. В. Розман [5] та інших. Наукові праці цих дослідників можуть бути основою для вирішення деяких теоретичних проблем та прийняття нормативно-правових актів у сфері медіації в Україні. Однак ряд питань, що стосуються впровадження цієї альтернативної форми вирішення спорів у господарський процес (наприклад, щодо стадії судового процесу, на якій можливе застосування медіації), є недостатньо розробленими та потребують додаткового дослідження.

Формування цілей. Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу теорії господарського процесуального права та вітчизняного законодавства дослідити перспективи упровадження інституту медіації в господарський процес в Україні.

Виклад основного матеріалу. Медіація є одним з альтернативних способів вирішення спорів. Цей інститут існує вже декілька сотень років і використовується в багатьох державах світу (Австралія, Австрія, Бельгія, Велика Британія, Іспанія, Канада, Німеччина, Нова Зеландія, Франція тощо). Альтернативне врегулювання – це група процесів, за допомогою яких вирішуються конфлікти без звернення до судових органів, та здійснюється, як правило, недержавним органом чи приватною особою, та ґрунтується на принципах добровільності, нейтральності, конфіденційності, диспозитивності, рівності сторін тощо [6, с. 10]. У перекладі з латинської термін «медіація» («mediatio») означає посередництво [3, с. 158]. Медіація передбачає врегулювання правового конфлікту за допомогою незалежного, нейтрального посередника, який сприяє сторонам у досягненні згоди [7, с. 163]. На сьогодні інститут медіації в нашій державі перебуває на стадії розробки та становлення, тому серед науковців немає єдиної думки щодо визначення поняття медіації. М. Кузьміна розглядає її як добровільний конфіденційний процес розв'язання будь-якого спору, у якому нейтральна третя особа допомагає сторонам досягнути домовленості (згоди) шляхом переговорів [8, с. 59–60]. О. В. Белінська розуміє під медіацією добровільний та конфіденційний спосіб вирішення конфліктної ситуації, структурована процедура, що полягає в наданні медіатором допомоги сторонам конфлікту щодо налагодження переговорів між ними для вироблення спільного рішення проблеми. Головними ознаками медіації вчена вважає добровільність, конфіденційність, наявність структурованої процедури проведення, участь третьої сторони (медіатора) у вирішенні конфлікту [1, с. 158]. На думку Г. В. Єрмоєнко, медіація – це процес переговорів, у якому для вирішення конфлікту залучається медіатор (посередник), який організовує переговори між сторонами, вислуховує їх аргументацію щодо суті спору й активно допомагає сторонам оцінити можливість прийняття компромісного й самостійного рішення для задоволення інтересів усіх учасників переговорів [9, с. 67]. Аналізуючи це визначення, варто зауважити, що мета участі медіатора в спорі не задоволення інтересів усіх учасників, а лише сторін спору, оскільки сам медіатор є незаінтересованим учасником переговорів.

Щодо медіації в господарському процесі, А.П. Гаврилішин та Т.В. Симоненко визначають її як альтернативний спосіб вирішення господарського спору, що являє собою структуровану процедуру, яка здійснюється за допомогою незалежного, нейтрального та кваліфікованого посередника – медіатора, який допомагає сторонам самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору, що відповідатиме інтересам кожної зі сторін конфлікту [10, с. 278].

Легальне визначення медіації, наведено в директиві Європейського парламенту та Ради «Про деякі аспекти медіації в цивільних та господарських правовідносинах» № 2008/52/ від 21 травня 2008 року медіація визначається як структурований процес, незалежно від його назви або посилання на нього, за допомогою якого дві або більше сторін спору намагаються самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору за підтримки медіатора [11].

Убачається, що ознаками медіації в господарському процесі є такі:

1. Медіація – це добровільний та конфіденційний процес – структурована процедура вирішення господарського спору.

Добровільність полягає в тому, що рішення про застосування медіації приймається учасниками господарських відносин усвідомлено, без зовнішнього примусу [6, с. 11]. Добровільність включає свободу волі та автономію сторін, адже вони мають право відмовитися від участі в розпочатому процесі медіації в будь-який момент до укладення медіаційної угоди, причому тиск на сторони заборонений, що впливає з національних європейських практик регулювання [11]. Добровільність є також гарантією безумовного виконання сторонами угоди, що приймається за результатами медіації [6, с. 13].

Конфіденційність означає, що будь-яка інформація, яка стала відома медіаторові під час проведення медіації, не може бути розголошена чи використана ним у судовому розгляді, якщо сторони не домовилися про інше, або якщо така інформація потрібна для заперечення міркувань державної політики, попередження шкоди фізичному чи психічному здоров'ю особи, або коли розголошення змісту медіаційної угоди необхідне для реалізації або забезпечення виконання цієї угоди [11].

Медіація має чітку структуру та поділяється на стадії. Як зазначає В. Резнікова, медіація поділяється на чотири стадії: 1) попередню (вступну), яка складається з підготовчого етапу (медіатор оцінює готовність сторін до медіації, пояснює її правила, свою роль у цьому процесі) та етапу індивідуальних зустрічей (медіатор вивчає позиції учасників конфлікту й забезпечує їх взаємне спілкування); 2) відкриваючу (відбувається поступове налагодження переговорів між сторонами, пояснення сторін, виклад кожною з них своєї позиції у спорі, визначаються інтереси сторін конфлікту); 4) середню (з'ясовуються невиявлені інтереси сторін, відбувається обговорення й пошук взаємоприйнятних способів вирішення спору); 5) заключну (укладення угоди) [6, с. 13]. С. О. Баран вважає, що процедуру медіації можна поділити на: 1) попередню стадію (налагодження контактів зі сторонами та організація простору для проведення медіації); 2) відкриваючу стадію (збір інформації, ознайомлення учасників з процедурою медіації та її принципами); 3) середню (спільний пошук шляхів вирішення спору); 4) заключну (укладення угоди) [12, с. 65]. На думку М. Кузьміної, вважати медіацію завершеною можна лише в разі, коли її умови будуть не лише погоджені, а й фактично виконані сторонами в

добровільному чи примусовому порядку [8, с. 60]. Позицію щодо необхідності забезпечення виконання медіаційних угод примусовою силою держави підтримує й В. Б. Бучко [13]. Однак така думка є дискусійною, оскільки на сьогодні відсутнє законодавство в цій сфері, а тому невирішеним є питання щодо юридичної сили медіаційної угоди та порядку її виконання. Убачається, що її виконання можливе лише в добровільному порядку та не може бути стадією медіації, адже на цьому етапі медіатор участі не бере, а це є обов'язковою ознакою медіації. Крім того, застосування примусової сили держави щодо виконання медіаційної угоди нівелює суть медіації, основним принципом якої є добровільність. Зауважимо, що незалежно від того чи уклали сторони медіаційну угоду, кожна зі сторін має право на захист своїх прав у судовому порядку. Застосовуючи примусову силу держави щодо виконання медіаційної угоди, вона фактично прирівнюється до судового рішення, тому подальше звернення до суду матиме ознаки апеляції. Одним зі способів забезпечення виконання медіаційної угоди може бути встановлення відповідальності сторін у разі невиконання угоди у вигляді штрафу та компенсації заподіяної шкоди.

Така різноманітність думок щодо стадій медіації свідчить про її гнучкість. Зазначені стадії медіації не є обов'язковими. Сторони, у свою чергу, можуть самостійно визначати порядок і форму процедур, які застосовуються, що дозволяє легко адаптувати медіацію до конкретного виду спорів.

Отже, до стадій медіації в господарських спорах слід віднести: початкову стадію (медіатор пояснює правила медіації, свою роль у цьому процесі, вивчає позиції учасників конфлікту); другу стадію (відбувається з'ясування причин виникнення спору, налагодження переговорів між сторонами, виклад кожною зі сторін своєї позиції у спорі, визначення інтересів кожною зі сторін); третю стадію (з'ясування невиявлених інтересів сторін, спільний пошук шляхів вирішення спору,); завершальну стадію (укладення угоди).

2. Допомогу сторонам спору надає незалежний професійний посередник (третя особа) шляхом організації переговорів для узгодження інтересів сторін.

Медіатор є посередником у конфлікті сторін, сприяє встановленню діалогу між ними з метою конструктивного співпраці та вирішення спору. До компетенції медіатора не входить прийняття рішення, він лише допомагає сторонам у налагодженні переговорів. Нейтральність медіатора означає, що він повинен виконувати свої обов'язки неупереджено, ґрунтуючись на обставинах справи, беручи до уваги думку сторін та не здійснюючи вольовий вплив на них під час укладання медіаційної угоди, яка приймається винятково за взаємною згодою сторін [6, с. 12].

Що стосується професійності медіатора, то він має бути компетентним з питання предмета спору, мати відповідну підготовку, досвід роботи у сфері господарського права, та дотримуватися професійної етики.

Наприклад, в Українському центрі медіації (далі – УЦМ) застосовуються внутрішні правила здійснення медіації, а також Кодекс етики медіатора, розроблений на основі Європейського кодексу (European Code of Conduct for Mediators) [14].

Зауважимо, незважаючи на те, що медіатор організовує переговори між сторонами, неприпустимим є абсолютне отожднення медіації з процесом переговорів, оскільки останній є самостійним альтернативним способом вирішення господарських спорів. Для переговорів є характерним безпосередній діалог сторін господарського спору, а при медіації він опосередковується обов'язковою участю в переговорному процесі нейтрального посередника [6, с. 11].

3. Рішення в результаті медіації приймається сторонами спору самостійно.

Медіаторові забороняється впливати на волю сторін спору щодо прийняття конкретного рішення. Медіаційна угода є результатом спільного волевиявлення сторін, відтак знижується ймовірність процесуальних диверсій, що можливі під час судового розгляду справи, а також ускладнень, пов'язаних з апеляційним і касаційним оскарженням цих рішень та виконавчим провадженням тощо [15].

Аналізуючи наведені визначення та ознаки медіації, слід виділити умови застосування цієї процедури в господарському процесі, а саме: 1) наявність спору; 2) автономію волі сторін на його вирішення шляхом медіації.

Зазначимо, що порівняно з іншими способами вирішення господарських спорів, перевагами медіації є: непублічність вирішення конфлікту між суб'єктами господарювання, унаслідок чого не погіршується ділова репутація сторін спору; швидкість вирішення господарських спорів, адже строки вирішення конфліктів за допомогою медіації коротші, ніж в судовому порядку; економічність, оскільки вартість медіації значно нижча, ніж розміри судових витрат; спрямованість на пошук компромісного рішення, яке б задовольнило інтереси кожної зі сторін тощо [2, с. 67].

Незважаючи на переваги медіації у вирішенні господарських спорів, основною проблемою її запровадження в Україні є відсутність правового забезпечення. На сьогодні у Верховній Раді України очікують розгляду два проекти Закону України «Про медіацію» – № 3665 від 17.12.2015 (далі – Проект Закону), поданий А. І. Шкрум та іншими народними депутатами України, а також альтернативний – № 3665-1 від 29.12.2015, поданий С. В. Ківаловим [16; 17]. Однак ці законопроекти містять велику кількість недоліків та потребують ґрунтовного доопрацювання. Зокрема в Проекті Закону автори зазначають, що медіація може бути застосована в разі виникнення конфлікту (спору) як до звернення до суду (третейського суду), так і під час або після судового чи третейського провадження, у тому числі під час виконавчого провадження. Така позиція є спірною, оскільки застосування медіації, зокрема під час розгляду справи по суті або на етапі

здійснення виконавчого провадження, нівелює основну перевагу медіації – економію часу та коштів, адже в разі застосування медіації під час судового чи третейського провадження, потрібно врахувати й витрати, пов'язані з обслуговуванням судової процедури вирішення спору. Убачається, що застосування медіації може бути ефективним до моменту звернення до суду (у тому числі третейського) чи до початку розгляду справи по суті, на стадії підготовчого провадження. Крім того, відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України. Невиконання судових рішень має наслідком юридичну відповідальність, установлену законом [18]. Тому застосування медіації під час виконавчого провадження суперечить чинному законодавству України.

Суперечливими є й положення пунктів 2 та 3 ст. 8 Проекту Закону. Скажімо, у п. 2 Проекту Закону зазначено, що медіатор має право надавати сторонам медіації консультації виключно щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів. Однак згідно з п. 3 цього закону зазначається, що в разі наявності письмової згоди сторін медіації, медіатор має право надавати вказівки та рекомендації щодо варіантів врегулювання спору, оцінювати поведінку та позиції сторін медіації. Отже, цей пункт не виключає можливості надання консультацій сторонам спору щодо вирішення конфлікту. У зв'язку з цим, доцільно доопрацювати Проект Закону та передбачити наявність юридичної освіти як одну з вимог для отримання статусу медіатора.

Отже, для впровадження ефективного правового регулювання медіації потрібно встановити: 1) чіткий порядок доступу до професії медіатора та припинення його статусу; 2) вимоги до угоди за результатами медіації та строки проведення медіації; 3) строки зупинення чи переривання строку позовної давності внаслідок медіації; 4) відповідальність сторін у разі невиконання угоди тощо. Крім того, С. О. Баран слушно наголошує на необхідності встановлення обмеження часу на проведення медіації до трьох місяців та прийняття на законодавчому рівні кодексу етики медіатора та забезпечення його виконання [12].

Незважаючи на відсутність законодавчого регулювання медіації, сьогодні в Україні здійснює діяльність УЦМ, започаткований при Києво-Могилянській Бізнес Школі з метою створення інститутів, яка б стала рушійною силою для розвитку альтернативних способів вирішення спорів в Україні шляхом проведення навчання й надання послуг дійсно незалежних медіаторів. УЦМ надає посередницькі послуги, зокрема й щодо вирішення господарських спорів [14]. Так, застосування медіації є найбільш доцільним при вирішенні спорів, що виникають у межах довгострокових господарських договорів (контрактів), коли виникають питання технічного характеру, невизначеність щодо тлумачення положень

договору, а предмет спору є лише видимою причиною конфлікту. За допомогою медіації вже сьогодні можна вирішувати такі господарські спори: які виникають між суб'єктами господарювання при укладанні, зміні, розірванні й виконанні господарських договорів; земельні спори, що виникають із земельних відносин, у яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів, корпоративні спори тощо [6, с. 14].

Висновки. Медіацією в господарському процесі слід уважати несудовий добровільний та конфіденційний процес (структуровану процедуру) розв'язання конфліктної ситуації (спору) між суб'єктами господарських відносин, у якому третя особа – незалежний та професійний медіатор надає сторонам спору посередницькі послуги для виявлення інтересів кожної зі сторін, налагодження переговорів між ними та спільного прийняття медіаційної угоди цими сторонами. Ознаками медіації в господарському процесі є: 1) добровільність та конфіденційність процесу – структурованої процедури вирішення господарського спору; 2) допомогу сторонам спору надає незалежний професійний посередник (третя особа) шляхом організації переговорів з метою узгодження інтересів сторін; 3) рішення в результаті медіації приймається сторонами конфлікту самостійно.

До причин, що перешкоджають становленню медіації як способу вирішення господарських спорів в Україні слід віднести необізнаність суб'єктів господарювання щодо альтернативних способів вирішення конфліктів, відсутність у сторін упевненості в ефективності та доцільності медіації, неналежне законодавче забезпечення медіації тощо.

Для впровадження ефективного правового регулювання медіації потрібно встановити: 1) чіткий порядок доступу до професії медіатора та припинення його статусу; 2) вимоги до угоди за результатами медіації та строки проведення медіації; 3) строки зупинення чи переривання строку позовної давності внаслідок медіації; 4) відповідальність сторін у разі невиконання угоди; 5) обмеження часу на проведення медіації до трьох місяців.

Перспективним напрямом подальших наукових розробок є інші альтернативні способи захисту суб'єктів господарських праввідносин, зокрема розробка пропозицій щодо вирішення окремих господарських спорів (наприклад, корпоративних) у третейському суді.

Використані джерела:

1. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів / О. В. Белінська // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1 (5). – С. 158–172.
2. Бучко В. Б. Доцільність та ефективність запровадження інституту медіації в цивільному та господарському процесі України / В. Б. Бучко // Науково-практична інтернет-конференція (10.12.2015). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1112%3A021215-19&catid=137%3A3-1215&Itemid=169&lang=ru.

3. Козирева В. П., Гаврилішин А. П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів / В. П. Козирева, А. П. Гаврилішин / Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2011. – № 1-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/misb/2011_1-2/Kozyreva_Gavrilishyn.pdf.

4. Медведська В. В. Медіація як перспективна форма вирішення господарських спорів / В. В. Медведська // Вісник Національного транспортного університету. – 2012. – № 26 (2). – С. 573–578.

5. Розман Ю. В. Медіація як альтернативний спосіб вирішення приватно-правових спорів / Ю. В. Розман // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / ред. кол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.] ; МОН України, НУ ОЮА. – Одеса, 2013. – Вип. 49. – С. 245–256.

6. Резнікова В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів / В. Резнікова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 90. – С. 10–15.

7. Зелінська Н. Л. Запровадження альтернативних способів врегулювання спорів : європейський досвід для України / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Приватне право і підприємництво : збірник наукових праць. – Вип. 8. – К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2009. – С. 162–166.

8. Кузьміна М. Юридический конфликт: теория и практика разрешения / М. Кузьмина. – М. : Юрлитинформ., 2008. – 245 с.

9. Єрьюменко Г. Медіація альтернативний спосіб розв'язання конфліктів, або і вівці цілі і вовки не голодні як спосіб вирішення спорів [Електронний ресурс] / Г. Єрьюменко // Маркетинг в Україні; Український Центр Медіації. – 2009. – № 5. – С. 67–70. – Режим доступу : <http://ukrmediation.com.ua/files//Madiacija.pdf>.

10. Гаврилішин А. П. Симоненко Т. В. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів / А. П. Гаврилішин, Т. В. Симоненко // Науковий вісник Херсонського державного університету – 2014. – Вип. 5 – Т. 1 – С. 275–279.

11. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах : Директива Європейського парламенту та Ради № 2008/52/ЄС від 21 травня 2008 р. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrmediation.com.ua/files//content/EU%20Directive%202008-52-C_en%20on%20mediation%20in%20civil%20and%20commercial%20matters.pdf.

12. Баран С. О. Сутність медіації при вирішенні господарських спорів та її переваги / С. О. Баран // Правничий вісник Університету «Крок». – 2014. – Вип. 19. – С. 62–67.

13. Бучко В. Б. Доцільність та перспективи запровадження інституту медіації в цивільному та господарському процесі [Електронний ресурс] / В. Б. Бучко // Науково-практична інтернет-конференція «Нові вектори розвитку демократії та інститутів держави і права» (Секція № 3). – 10.12.2015. – Режим доступу : http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1112%3A021215-19&catid=137%3A3-1215&Itemid=169&lang=en.

14. Про центр [Електронний ресурс] / Український центр медіації: сайт. – Режим доступу : http://ukrmediation.com.ua/ua/about_center.

15. Медіація як явище європейських правовідносин / Віталій Крупельницький // Pravotoday.in.ua: сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-681/>.

16. Про медіацію : проект Закону України від 17.12.2015 № 3665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.

17. Про медіацію : проект Закону України від 29.12.2015 № 3665-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57620.

18. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

Викторчук М. В. Медіація как альтернативный способ разрешения хозяйственных споров в Украине

В статье исследованы такой способ альтернативного решения хозяйственных споров как медиация. Сформулировано собственное определение медиации в хозяйственном процессе, ее преимущества над судебным процессом. Выделены и проанализированы признаки медиации. Выявлены основные недостатки применения медиации в хозяйственных спорах в Украине. Предложены пути совершенствования правового регулирования медиации в хозяйственном процессе. Сделан вывод о необходимости принятия закона, который регулировал бы отношения в сфере медиации.

Ключевые слова: альтернативное разрешение споров, хозяйственный спор, медиация, медиатор, посредник.

Viktorchuk M. V. Mediation as alternative way of resolving economic disputes in Ukraine

The paper deals with the introduction of the common grounds of mediation (intermediation) as an alternative method of solving economic disputes in the sphere of domestic economy. The methodological basis of the article is a set of general scientific and specific methods of scientific cognition. The objective of the article is to define the features of mediation in the economic disputes as method of alternative decision of economic disputes in Ukraine and to develop propositions for its improvement. The concept of the main purpose is defined, as well as principles and types, stages, and the benefits of mediation – an alternative, progressive method of solving the economic disputes. A definition of mediation is grounded in the article, the features of mediation dispute resolution procedure is analyzed. The question of scientific and legal definition of mediation. Analyzed the existing legislation the definition of mediation as an alternative way of resolving economic disputes. Author's definitions of mediation in the economic process are offered. It explores the meaning and essence of voluntary mediation in the resolution of economic conflicts,

particular manifestations of voluntariness at all stages of this type of mediation at present. Attention is also paid to the preparation and participation of mediator in the negotiation process. Moreover, the authors review problems of legislative provision of mediation in Ukraine and outline their solutions. The current situation with the institute of mediation as well as its further development as alternative method of resolution dispute and conflicts resolution in economic proceeding is determined in the article. Ukraine analyzed the draft law on mediation. The advantages of mediation as an alternative way of resolving economic disputes. By analyzing the conclusions that can be taken into account during the preparation of the draft Law of Ukraine «On mediation».

Key words: alternative settlement of controversy, economic disputes, mediator, mediation, intermediate party.

УДК 343.98

А.С. Дворніченко

ПРАВО ПОВНОЛІТНІХ ОСІБ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ ПОВНОГО ОБСЯГУ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ НА ІНФОРМОВАНУ ЗГОДУ НА МЕДИЧНЕ ВТРУЧАННЯ

Статтю присвячено порядку проведення медичного втручання пацієнтам, яких в установленому законом порядку визнано обмежено дієздатними та недієздатними. Розглянуто особливості, що стосуються реалізації права на інформовану згоду зазначеної категорії пацієнтів. Досліджено право на інформовану згоду щодо медичного втручання повнолітніх осіб, які не мають повного обсягу цивільної дієздатності, та особливості, пов'язані з реалізацією цього права. Визначено порядок надання інформованої згоди на медичне втручання категорії осіб, які не володіють повним обсягом цивільної дієздатності, розкрито механізм отримання інформованої згоди обмежено дієздатної та недієздатної особи.

Ключевые слова: обмежено дієздатний пацієнт, недієздатний пацієнт, медичне втручання, інформована згода, законний представник.

Постановка проблеми. Право на проведення медичного втручання, у тому числі надання чи ненадання згоди на таке втручання, стосується різної категорії осіб, які потребують такого втручання. Одна з таких категорій осіб – це люди, дієздатність, який обмежена, або вони визнані недієздатними у встановлений вітчизняним законодавством порядок. Указані особи через свої обмежені можливості особливо потребують захисту їхніх прав та інтересів з боку держави. Ця потреба також передбачає проведення медичного втручання обмежено дієздатним чи недієздатним, у тому числі й отримання інформованої згоди на таке втручання.

На сьогодні питання щодо права на інформовану згоду щодо медичного втручання повнолітніх осіб, які не мають повного обсягу цивільної дієздатності, залишається відкритим і неврегульованим, що призводить до виникнення різного роду ситуацій. Адже вказана категорія осіб має особ-